

MR. H.G.J. MAAS GEESTERANUS EN DE STORMRAMP TE BORCULO

Guus Maas Geesteranus

“Op 10 augustus 1925 voerden mij historische nasporingen naar Borculo, een stadje, dat ik nimmer te voren had bezocht en welks nauwkeurige ligging mij zelfs voor dien niet bekend was. Reeds een kwartier na mijn aankomst – het was toen omstreeks 6 uur 's middags – vernam ik uit de mond van den Secretaris der Gemeente, dat de archieven, welke ik had willen raadplegen, niet meer te Borculo aanwezig waren en mijn reis daarheen derhalve tevergeefs was. Weinig vermoedde ik, op dat oogenblik, dat werkzaamheden van heel andere aard dan die, waaraan ik te Borculo enkele uren had willen besteden, mijn voorgenomen verblijf met eenige maanden zouden verlengen.

Een uur na mijn aankomst was ik getuige van een natuurramp, eenig in de annalen van ons vaderland...”

Zo begint mr. H.G.J. Maas Geesteranus (Henry Parijs) zijn ooggetuigeverslag van de stormramp te Borculo, 75 jaar geleden op maandag 10 augustus 1925. Een stadje waar hij toevallig aanwezig is voor historisch onderzoek en waar hij, direct na de ramp, een belangrijke rol speelt bij de hulpverlening en wederopbouw

mr. H.G.J. Maas Geesteranus

“Nooit zal ik het schouwspel vergeten, hetwelk zich onmiddellijk na de ramp aan mijn oog voordeed. De straten waren versperd met ontwortelde of in stukken gebroken boomen, met draden en palen van telephoon en electriciteit. Op de plaatsen, vanwaar boomen en palen waren verdwenen, bevonden zich nog slechts breedte, met modder gevulde, gaten. Het plaveisel was grootendeels vernield, hier en daar was de straat afgesloten, door ingestorte huizen. Bijna alle daken waren afgerukt, ruiten waren nergens meer te bekennen; sommige huizen misten een geheele verdieping, andere voor- of achtergevel, weer andere waren geheel met de grond gelijk gemaakt. In 't midden van dien onbeschrijflijken chaos zag men mannen en vrouwen handen wringend rond loopen, roepend om familieleden en vrienden, omtrent welker lot zij in het onzekere verkeerden, met bebloede handen zoeken naar het huisraad, naar de kostbaarheden, welke, overal verspreid, op straat en elders, tusschen puin en balken, geheel of gedeeltelijk vernield, werden teruggevonden.”

De gevolgen van de stormramp, door de deskundigen beschreven als een cycloonachtige windhoos, waren verschrikkelijk : drie doden, meer dan 200 gewonden, honderden ontwortelde bomen en geen gebouw dat onbeschadigd was gebleven.

Op eigen initiatief stapt Henry naar de hem onbekende burgemeester, jhr. ir. R.R.L. De Muralt.

“De diepe indruk, op mij gemaakt door die eerste tafereelen van wanhoop en ellende, is niet uitgewischt door alle verder wederwaardigheden van dien avond en den daarop volgende nacht: een rondgang door de verwoeste stad, een tocht onder allerlei hindernissen naar het zwaar beschadigd landhuis van den Burgemeester, waarheen een der Gemeenteraadsleden

mij tot gids diende. Verder: een onderhoud in het spaarzaam door een kaarsje verlichte studeervertrek van den Heer DE MURALT, een tweede rondgang door de voornaamste straten, ditmaal in gezelschap van den Burgemeester, de terugkeer naar het huis van laatstgenoemden, alwaar bij het licht van een kaars de telegrammen werden geschreven, die de Regeering in kennis moesten stellen met de verwoesting van Borculo en waarbij, dank zij een geniale ingeving, door den Burgemeester aan den Minister van Oorlog de onmiddellijke toezending van genietroepen werd verzocht.”

jhr. ir. R.R.L. De Muralt

Kennelijk is er direct een goede verstandhouding tussen de beide heren want niet alleen vraagt de burgemeester aan Henry de telegrammen naar Lochem te brengen om ze daar te laten versturen, maar ook om een rol te spelen bij de organisatie van de verdere hulpverlening.

“Tenslotte: een avontuurlijke tocht in het nachtelijke donker over omgevallen boomen en andere versperringen naar de grens van het verwoeste gebied, teneinde ergens een plaats te vinden vanwaar uit op de een of andere wijze communicatie met Den Haag mogelijk was en na een verblijf van vele uren te Lochem op het, dank zij het schrander initiatief der postcommiezen Timmer en van Raay laat op de avond weder in werking gestelde, postkantoor en mijn terugkeer in den regen langs onbegaanbare boschwegen naar de geteisterde stad, welke mij bij het aanbreken van den dag een verwoesting deed aanschouwen, gelijkende op die, welke door een langdurige bombardement kan worden veroorzaakt.

Dankzij de telegrammen staat al de volgende dag dinsdag 11 augustus vóór 12 uur een detachement van ca. 380 man genietroepen in Borculo gereed om wegen vrij te maken en het electriciteitsnet en de telefoondienst te repareren. Een fantastische prestatie die we in deze tijd van geavanceerde techniek en communicatie niet zouden verbeteren.

De burgemeester had een doortastende en kordate manier van optreden. Hij stelt direct een tiental commissies in voor hulpverlening en schadetaxaties onder leiding van - de voor ieder inwoner van Borculo onbekende - Maas Geesteranus. Zich realiserend dat er veel juridische aspecten om de hoek komen kijken bij de schadetaxatie aarzelt hij niet om Borculoërs te passeren en Henry tot voorzitter te benoemen.

De Muralt had een goed gevoel voor public relations. In zeer korte tijd weet hij de regionale en nationale hulpverlening op gang te brengen. Twee dagen na de ramp reist hij naar Den Haag om hoogst persoonlijk met het ministerie van oorlog, het ministerie van waterstaat en minister D.J. de Geer van binnenlandse zaken te overleggen over een schadevergoeding van het Rijk voor Borculo. Door zijn jarenlange politieke ervaring in de Tweede Kamer weet hij hoe hij de pers moet bespelen. Hij maakt gebruik van het nieuwe medium radio door een aantal burgers te selecteren die hun belevenissen over de verschrikkingen van de stormramp voor de microfoon komen vertellen. Hoe meer aandacht voor en ontzetting over de ramp, hoe

meer geld er voor het herstel binnenstroomt, moet hij gedacht hebben. Door de uitgebreide aandacht van de massamedia groeide Borculo tot een toeristisch trekpleister. Het weekeinde na de stormramp bezoeken liefst 110.000 ramptoeisten het verwoeste Borculo. De Muralt laat collecteren en bij het zien van zoveel rampspoed stroomt het geld binnen

De burgemeester was ook eigenzinnig en weinig diplomatiek. Op de avond van de ramp stuurt hij een telegram naar koningin Wilhelmina met de mededeling dat Hare Majesteits aanwezigheid in Borculo dringend gewenst is. Dat viel niet in goede aarde. Hij kreeg toen een telegram terug dat Hare Majesteit zelf wel kon bepalen, wanneer haar aanwezigheid gewenst was. En dat ze zou komen zodra dat Hare Majesteit zou behagen.

Twee dagen later bezoekt de koningin Borculo. Maar ze wordt tot haar verbazing niet ontvangen door de burgemeester, die is afgereisd naar Den Haag om de nationale hulpverlening op gang te brengen.

Vaststaat dat door de initiatieven en gevoel voor publiciteit van De Muralt de provinciale en nationale hulpverlening snel op gang komt en ervoor zorgt dat er veel geld binnenkomt.

Op 21 augustus beginnen de schadetaxatiecommissies hun werk en krijgen op deze eerste bijeenkomst van Henry uitleg over de wijze waarop getaxeerd zou moeten worden. De opdracht is: alle soorten schade en iedere schade, hoe gering ook, in de gehele gemeente Borculo moet worden getaxeerd en hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen eigendommen van particulieren, bedrijven, verenigingen, stichtingen of instellingen. Ook is het niet van belang of men wel of niet in Borculo woont. De Borculoërs worden opgeroepen tot het doen van 'eener Eigen Aangifte', daar deze aangifte samen met het rapport van de taxatie-commissie de basis wordt, waarop de schadevergoeding zal worden vastgesteld.

Dan beginnen voor de commissies een aantal weken van zeer veel werk: de inventarisatie van de schade aan roerende en onroerende goederen, vee, oogst, bomen en bedrijfsschade.

In een brief van 16 oktober aan Henry constateert de burgemeester dat het taxatiewerk ten einde loopt en verzoekt hij om een eindrapport en

“Wijders zal ik het op prijs stellen van U te mogen vernemen, wanneer gij Uw werk hier als geëindigd zult willen beschouwen en op welken dag gij Uw voorgenomen vertrek zult bepalen. Ik heb namelijk het voornemen aan het gemeentebestuur voor te stellen om U op gepaste wijze te huldigen den dag vóór Uw vertrek. Vanzelfsprekend zal ik niet nalaten t.z.t. de betrokken autoriteiten te wijzen op het voortreffelijk werk, dat U op zoo onbaatzuchtige wijze ten bate van ons zwaar beproefd stadje hebt geleverd, sinds den dag dat U zich geheel vrijwillig onder mijne bevelen hebt gesteld.”

Op 25 oktober dient Henry zijn rapport in inclusief 828 schadedossiers. De schade in Borculo wordt dan geschat op ruim f 800.000. Door nagekomen inventarisatie zal dit in maart 1927 uiteindelijk oplopen tot ruim f 1,3 mln aan toegezegde schadevergoedingen.

Het officiële afscheid vindt plaats op maandagmiddag 26 oktober 1925 in hotel Weggelaar. Naast het dankwoord van de burgemeester houdt ook de rijksontvanger der belastingen, die

aanvankelijk nogal gereserveerd stond ten opzichte van de benoeming van Henry, een toespraak. Hierin verwoordt hij namens de burgerij, en vooral namens de kleine man, de dankbaarheid. Hij beschrijft Henry als een rustige, bedaarde, maar wel onverbiddelijke man, die vooral oog had voor de schade die de minder welgestelden hadden geleden. Henry eindigt zijn toespraak met:

“De noodtoestand door den cycloon in het leven geroepen, heeft sinds lang opgehouden te bestaan; dat deze inderdaad tot het verledene behoort, daarvan is dit samenzijn het beste bewijs. En wat de tweede voorwaarde betreft den wederopbouw van Borculo: nog is de onmetelijke taak, welke door de voorzienigheid aan het hoofd dezer gemeente is opgelegd, niet voltooid, doch niets staat voortaan de voltooiing dier taak in den weg. De moeilijkheden van velerlei aard, welke zich voordeden, zijn overwonnen. Geen enkele hindernis schijnt ons meer te scheiden van het groote doel, dat wij allen nastreven. Het is dan ook niet slechts mijn oprechte wensch, doch ook mijn vaste overtuiging, dat, dankzij aller samenwerking, weldra de laatste sporen der stormramp zullen zijn uitgewischt en deze geteisterde stad zal ontvangen, hetgeen zij ten volle verdient: haar volledig herstel.”

De aanbevelingen van de burgemeester naar de betrokken autoriteiten zijn niet voor niets geweest, want op 27 augustus 1926 wordt Henry benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau.

Bijgevoegd is een aardig, geromantiseerd verslag van de hedendaagse journalist Jan Buter van deze gedenk-waardige stormrampdag. Een verslag dat leest als een streekroman. Henry speelt daar regelmatig een rol in.

Lisse, november 2000.

Bronnen :

- De stormramp van Borculo - Getuigen van toen, beschouwingen van nu.
Uitgever: Historische Vereniging Borculo, Borculo 2000.
- Archief Familievereniging Maas Geesteranus

